Archive of SID

مدیریت آموزش خود مراقبتی از ایجاد ساختار تا پایش منظم: تجربه کمیته آموزش خود مراقبتی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

■ **فاطمه حشمتی نبوی**/ استادیار، دانشکده پرستاری و مامایی مشهد، مشهد ایران

مشخصات محیط وقوع تجربه: بیمارستان‌های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی مشهد (عمومی و فوق تخصصی)،

شرح نیاز به تغییر تشخیص داده شده (توصیف وضعیت موجود مشکل‌دار): امروزه یک نیاز مهم و رو به رشد در مددجویان نظام سلامت در حال شکل‌گیری است. مددجویان نیاز دارند که دانش و مهارت لازم برای مراقبت از خود را فرا بگیرند. روندهایی مانند افزایش شیوع بیماری‌های مزمن، کاهش طول مدت بستری و ترخیص زودرس بیماران باعث شده که مددجویان و خانواده آنها مجبور به مراقبت از خود و بیمارانشان در منزل باشند. اگرچه توجه به فعالیت آموزش خودمراقبتی در شاخص‌های ارزشیابی بخش‌های بیمارستانی توانسته است موجب توجه نسبی به ارائه این خدمات در بیمارستان‌ها شود، اما همچنان مشکل عمده بر سر راه اجرای فعالیت‌های آموزش خودمراقبتی در بیمارستان‌های آموزشی مشخص نبودن متولی و مسؤول سیاستگذاری و نظارت بر این برنامه‌ها است.

هدف تغییر: شکل‌گیری کمیته آموزش خود مراقبتی در دانشگاه علوم پزشکی مشهد، به عنوان یک مرجع سیاستگذاری و نظارتی بر عملکرد آموزشی بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه با هدف نهادینه کردن آموزش به مددجویان و خانواده آنها به عنوان بخشی ضروری و لازم الاجرا در فرایند ارائه خدمات در بیمارستان‌های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی مشهد

مراحل اجرای برنامه به تفکیک

- آیا پرسنل را آموزش دادید؟ کدام گروه‌ها؟ چگونه؟

۱. برگزاری ۶ جلسه هم اندیشی با کلیه سوپروایزران آموزشی و سرپرستاران بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد و بررسی سه حیطه موانع اجرای اثربخش آموزش به بیمار در بخش‌ها، نیازها و اولویت‌های آموزشی بخش‌ها براساس موارد شایع بستری در بخش‌ها و مکانیسم‌های تشویقی جهت تقویت عملکرد آموزشی کارشناسان پرستاری

۲. طی بررسی موانع آموزشی مطرح شده با توجه به این‌که یکی از مهمترین موانع اجرای آموزش به بیمار در بیمارستان‌ها توسط پرستاران عدم وجود انگیزه اعلام شده بود سمیناری دو روزه تحت عنوان رفتار تعاملی و و روش‌های ایجاد انگیزش برای مدیران پرستاری در قالب یک برنامه دو روزه آموزش مداوم جهت کلیه مدیران پرستاری دانشگاه برگزار گردید.

- آیا دستورالعمل خاصی برای تغییر نیاز داشتید؟

۱. انتخاب اعضاء تیم اجرایی نظارتی کمیته آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده دانشگاه از بین سرپرستاران خبره و علاقه مند به فعالیت‌های آموزشی بخش‌های مختلف بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد

۲. صدور ابلاغ یک ساله جهت هر یک از اعضاء کمیته اجرایی نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده دانشگاه علوم پزشکی مشهد

۳. تدوین شرح وظایف اعضاء زیر کمیته اجرایی- نظارتی

www.SID.ir

Downloaded from ijnv.ir at 9:07 +0430 on Saturday June 15th 2019

[Downloaded from ijnv.ir on 2026-11-06]

Archive of SID

- آیا نحوه ارتباط رسمی شما / واحد پرستاری با سایر واحدهای بیمارستان تغییر نمود؟ چگونه؟ با تشکیل جلسات هم اندیشی امکان ارتباط مستقیم و چهره به چهره با پرستاران تمامی بیمارستان‌ها، بررسی مشکلات و چالش‌ها و ارائه راهکارها فراهم شد. همچنین در فواصل جلسات با ارائه گزارش‌های دوره‌ای از روند اجرای کار از طریق ایمیل و استفاده از شبکه‌های اجتماعی، نظارت و هماهنگی دقیق تری شکل گرفت.

- آیا نیاز به هماهنگی با سایر واحدهای بیمارستان بوده است؟ با اعلام تقویم بازدیدها، سوپروایزرآموزشی هر بیمارستان زمان برگزاری آنها را به اطلاع سایر واحدهای بیمارستان رسانده و هماهنگی‌های لازم را انجام دادند.

- نحوه نظارت وکنترل شما / واحد پرستاری در خصوص برنامه تغییر چگونه بود؟ تشکیل ۴جلسه هم اندیشی با اعضاء کمیته اجرایی نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده دانشگاه با دستور کار:

- تعیین شاخص‌های آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده
- طراحی و بازنگری فرم‌های نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده
- بررسی موارد آموزشی که بایستی برای هر تشخیص در هر بخش خاص به بیمار آموزش داده شود (must to learn) و تهیه کدهای ضروری و ابلاغ از طرف معاون محترم درمان به کلیه بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد
- بررسی شاخص‌های برایندی و نظارتی
- بررسی پتانسیل‌های نظام تحول سلامت در خصوص آموزش خود مراقبتی

- نحوه ارزشیابی نهایی برنامه تغییر خود را شرح دهید.

۱. برنامه‌ریزی جهت بازدیدهای دوره‌ای تیم اجرایی نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده از کلیه بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد

۲. براساس شاخص‌ها و استانداردهای تعیین شده و با استفاده از فرم‌های نظارتی طراحی شده در زیر کمیته اجرایی- نظارتی جهت ارزشیابی اثربخشی فعالیت‌های آموزش خودمراقبتی به بیمار و خانواده بازدید از بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد .

۳. نتایج بازدیدها در غالب داده‌های کمی و کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و در مورد عملکرد آموزشی بیمارستان‌ها از طرف معاونت محترم درمان به مدیریت بیمارستان‌ها بازخورد داده شد.

- برای تداوم و تثبیت تغییر در سیستم پرستاری چگونه عمل کردید؟ در ابتدای هر سال برنامه‌ریزی جهت بازدیدهای دوره‌ای تیم اجرایی نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده از کلیه بیمارستان‌های تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شده و به اطلاع تمامی بیمارستان‌ها و اعضای کمیته رسانده شد. همچنین پس از بازدید، بازخورد لازم به بیمارستان‌ها جهت رفع نواقص داده می‌شد اثربخشی این بازدیدها به نوبه خود احساس شود.

- مشکلات پیش آمده در حین اجرا چه بودند؟ با توجه به اثربخشی آموزش به بیمار در ارتقاء سطح رضایتمندی و سلامت مددجویان، نیاز بود تا جهت تأمین اعتبار این امر بودجه مالی مجزا اختصاص یابد. لذا اساسنامه کمیته آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده مورد تأیید هیئت مدیره دانشگاه علوم پزشکی مشهد قرار گرفت و پس از آن با ابلاغ اعضاء کمیته اجرایی- نظارتی آموزش خود مراقبتی به بیمار و خانواده که به تأیید معاونت محترم درمان رسید، زمینه همکاری بیشتر در این راستا فراهم گردید.

نتایج برنامه تغییر: نتایج مطالعه نشان داد میانگین نمرات رضایتمندی بیماران از عملکرد آموزشی پرستاران در مرحله قبل

www.SID.ir

Downloaded from ijnv.ir at 9:07 +0430 on Saturday June 15th 2019

[Downloaded from ijnv.ir on 2026-11-06]

of SID

از آموزش ۲۱/۱±۲۸/۷ و در مرحله بعد ۲۹/۸±۴۹/۰، و میانگین درصد نمره کیفیت ثبت آموزش به بیمار در مرحله قبل از آموزش ۹/۲±۸۰/۰۳ و در مرحله بعد۸/۷± ۹۱/۹۵ بود که آزمون من ویتنی تفاوت آماری معنی‌داری بین دو مرحله نشان داد(p<۰/۰۰۱). همچنین نمره عملکرد آموزشی پرستاران به سه سطح خوب (۱۰۰-۶۶,۷)، متوسط (۶۶,۶-۳۳,۴) و ضعیف (۳۳,۳-۰) تقسیم شد که نتایج نشان داد اکثر پرستاران مورد مطالعه در مرحله قبل از مداخله (۸۰/۰٪) و بعد از مداخله (۹۶/۷٪) عملکرد خوب داشته اند و هیچکدام از پرستاران عملکرد ضعیف نداشته اند. نتیجه آزمون آماری فیشر نشان داد فراوانی سطوح عملکرد آموزشی پرستاران در دو مرحله، تفاوت معنی‌داری دارد (p=۰/۰۳۵).

● مشکلات حل نشده و جدید رخ داده در پی ایجاد تغییر:

آموزش به بیمار یک فعالیت بین بخشی بوده و مستلزم این است که کلیه کارکنان حرفه علوم پزشکی در این امر دخیل بوده و فعالیت داشته باشند. ضروری است با برنامه‌ریزی و فعال‌سازی زیر کمیته پزشکی کمیته آموزش به بیمار و خانواده دانشگاه، زمینه فعالیت بیشتر پزشکان و دانشجویان پزشکی در فعالیت‌های آموزش به بیمار فراهم گردد.

پیشنهاد می‌شود جهت حل این مشکل، واحدی جهت آموزش مهارت‌های آموزش و مشاوره در دورس دوره پزشکی عمومی گنجانده شود.

درس‌های آموخته شده: ایجاد یک ساختار متمرکز جهت نظارت و پایش عملکرد آموزشی بیمارستان‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی مشهد با شکل‌گیری کمیته اجرایی نظارتی و تعیین معیارهای اثربخشی از نوع ساختار، فرآیند و برآیند و اجرای برنامه نظارتی برای بیمارستان‌ها، در طی دو سال توانسته کیفیت آموزش به بیمار را در این دانشگاه ارتقاء دهد. مطالعات بیشتر درخصوص پیامدهای اجرای این برنامه بر پیامدهای بیمار توصیه می‌شود.

Downloaded from ijnv.ir at 9:07 +0430 on Saturday June 15th 2019
[Downloaded from ijnv.ir on 2026-11-06]

www.SID.ir